

Ciężka haubica polowa obr./wz. 1943 D-1

152 mm Ciężka haubica polowa obr./wz. 1943 D-1

152 mm haubica HB-43 D-1 (Haubica obr./wz. 43 kal. 152 mm, ros. 152-мм гаубица образца 1943 года, Д-1) – radziecka haubica opracowana w 1943 przez biuro konstrukcyjne generała porucznika Fiodora F. Pietrowa.

Typ i przeznaczenie

Holowana ciężka haubica polowa. Przeznaczona była do zwalczania odkrytej oraz zakrytej siły żywej przeciwnika oraz niszczenia stanowisk ogniowych piechoty i artylerii, a w szczególności niszczenia schronów bojowych oraz innych fortyfikacji polowych, wykonywania przejść w zaporach

inżynieryjnych, jak również zwalczania ogniem bezpośrednim celów opancerzonych przeciwnika.

Historia konstrukcji

152 mm ciężka haubica połowa obr./wz. 43, radziecka konstrukcja artyleryjska, została przyjęta do uzbrojenia w 1943 roku.

Ciężka haubica połowa została opracowana w kwietniu 1943 roku, przez zespół konstruktorów Specjalnego Biura Konstrukcyjnego Nr. 9 Zakładów Nr. 172 im. Mołotowa w Permie pod kierownictwem F. F. Pietrowa. Opracowanie projektu, jak również wykonanie pierwszych prototypów nowej haubicy zajęło radzieckim konstruktorom zaledwie trzy tygodnie (prace trwały od 13 kwietnia do 30 kwietnia 1943 roku). Tak szybkie wykonanie prototypu było możliwe dzięki wykorzystaniu już zdobytego doświadczenia oraz elementów wykonanych dla poprzednich modeli broni artyleryjskiej stworzonej pod kierownictwem F. F. Pietrowa. W nowo zaprojektowanej haubicy wykorzystano bowiem łożo dolne i górne wraz z kołyską, oporopowrotnik i tarczę pancerną, pochodzącą od 122 mm lekkiej haubicy połowej obr./wz. 1938 (M-30), na której posadowiono lufę kalibru 152 mm haubicy obr./wz. 38 (M-10). Kontynuując tym samym sprawdzoną wcześniej praktykę budowy nowych dział artyleryjskich poprzez wykorzystanie i połączenie ze sobą już istniejących konstrukcji artyleryjskich. Żeby mniejsze łożo wytrzymało znacznie większą siłę odrzutu, lufę wyposażono w duży, akcyjny hamulec wylotowy. Po przeprowadzeniu strzelań doświadczalnych w sierpniu 1943 roku postanowiono je rekomendować do produkcji seryjnej. Jeszcze w tym samym miejscu pierwsze egzemplarze nowego działu trafiły do uzbrojenia pod oznaczeniem 152 mm ciężka haubica połowa obr./wz. 1943 (D-1). Dzięki niewielkiej masie własnej haubica była mobilna, zwłaszcza na tle swojej poprzedniczki haubicy M-10, a pod względem donośności i siły ognia dorównywała

ciężkim armatom i haubicom podobnego kalibru.

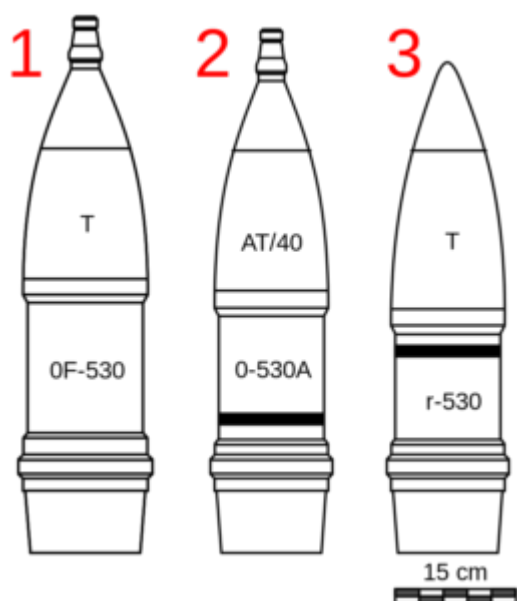
Autor – zdjęcia: Dawid Kalka

Kraków, Muzeum Lotnictwa Polskiego

Sama ciężka haubica okazała się na tyle dobrą konstrukcją artyleryjską, że łącznie przez prawie 50 lat stanowiła uzbrojenie wielu państw, na niemal całym świecie, w tym Związku Radzieckiego. Znalazły się one na uzbrojeniu państw w Europie, które znalazły się pod wpływem Związku Radzieckiego po 1945 roku, ale też w wielu krajach Bliskiego Wschodu,

Dalekiego Wschodu, krajów afrykańskich.

Ciężka haubica polowa D-1 była produkowana przez Uralские Заводы Будowy Maszyn Ciężkich Nr. 9 (UZTM, znane też większości bliżej jako Uralmaszawod) w Swierdłowsku. Oprócz w Związku Radzieckim, haubica ta była produkowana w Komunistycznych Chinach na licencji, gdzie nosiła ona lokalne oznaczenie Typ 54.

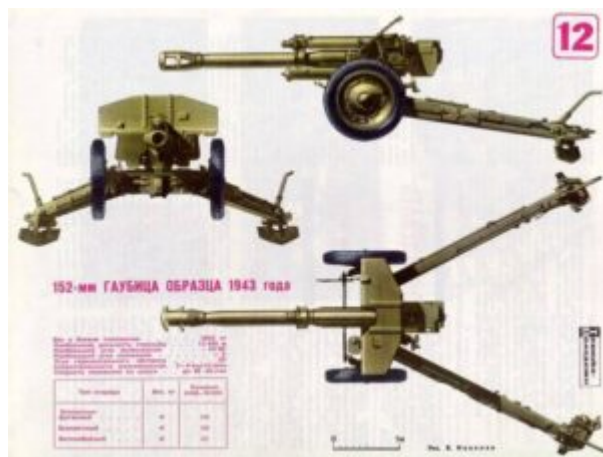

Pociski do haubicy HB-43 D-1 kaliber 152,4 mm.

1. pocisk odłamkowo-burzący OF-530
2. pocisk odłamkowy O-530
3. pocisk przeciwbetonowy G-530.

Ocenia się, że od 1943 roku do końca 1949 roku zostało łącznie wyprodukowanych 2 827 egzemplarzy ciężkich haubic polowych D-1.

Haubica HB-43 D-1 została wprowadzona do uzbrojenia radzieckich jednostek artylerii korpusnej i armijnej oraz do artylerii odwodu naczelnego dowództwa, gdzie zastąpiła używaną haubicę armatę MŁ-20 wz. 1937 kal. 152 mm. Została ona użyta w działaniach bojowych już wraz z początkiem 1944 roku, gdzie potwierdziła swoją przydatność na polu walki.

Opis konstrukcji

152 mm Ciężka haubica polowa D-1 była bronią artyleryjską z zamkiem nieautomatycznym, składającym się z następujących podzespołów: lufy z zamkiem i hamulcem wylotowym oraz podwozia. W skład podwozia wchodziły następujące elementy: urządzenie oporopowrotne, kołyska, mechanizmy naprowadzania w płaszczyznach poziomej i pionowej odciążacze, łożo górne i dolne wraz z kołami i zawieszeniem oraz przyrządy celownicze. Jednolita, monoblokowa lufa była wyposażona w duży, dwukomorowy, akcyjny hamulec wylotowy DT-3, dodatkowo w jej części środkowej znajdował się uchwyt dla urządzeń oporopowrotnych, natomiast od strony wlotowej znajdowała się nakręcona obsada zamkowa. Zamek typu śrubowego, wyposażony był w mechanizm ręcznego otwierania i zamykania, zamek wyposażony w kurkowy mechanizm odpalający, także za pomocą sznura, wyrzutnik łusek oraz korytko ładownicze wraz z zapadką ładowniczą zapobiegającą wypadnięciu pocisku oraz ładunku miotającego w łusce, zwłaszcza przy dużych kątach strzelania. Dodatkowo sam zamek posiadał bezpiecznik; uniemożliwiający przedwczesny wystrzał z działa oraz uniemożliwiający otwarcie zamka gdy wystąpił niewypał. Przewód lufy dzielił się na komorę nabojową i część gwintowaną. Lufa była umieszczona na kołysce i wraz z urządzeniem oporopowrotnym, zamontowanymi w łożu górnym, które z kolei połączone było z mechanizmem naprowadzania lufy na cel w płaszczyźnie poziomej. Sam oporopowrotnik składa się z dwóch niezależnie od siebie

działających podzespołów; z hydraulicznego opornika wrzecionowego, umieszczonego w kołysce pod kufą oraz z pneumatycznego powrotnika, usytuowanego pod lufą. Mechanizm kierunkowy znajdował się po lewej stronie działa, a podniesieniowy z prawej strony strony. W związku z stosunkowo dużą masą samej lufy z hamulcem wylotowym, sama haubica była dodatkowo wyposażona w dwa odciążacze typu sprężynowego. Przyrządy celownicze znajdowały się po lewej stronie działa, a w ich skład wchodziły: mechaniczny celownik oraz kątomierz działowy. Zasadniczym elementem podwozia było łożo dolne wraz z rozwierającymi się ogonami, na końcu, których znajdowały się lemiesze, uchwyty do rozwierania ogonów oraz drążki kierunkowe do nadrzucania działa w żądanym kierunku. Po złożeniu ogonów, spinano je i podczepiano do pojazdu holującego. Podwozie wyposażono było w koła, które były wypełnione masą gąbczastą i posiadały hamulce bębnowe, które były uruchamiane ręcznie za pomocą linki. Obsługę działa przed ogniem w broni małokalibrowej oraz drobnymi odłamkami artyleryjskimi, chroniła tarcza pancerna, którą wykonano z płyt walcowanych o grubości 3,5 mm. Haubica holowana była za pomocą trakcji motorowej, bez konieczności użycia przodka. W czasie wojny jej podstawowym środkiem ciągu była półgąsienicowa ciężarówka typu ZiS-42, a po wojnie samochody ciężarowe Ural 375D oraz Kraz 255B. W Polsce były to samochody ciężarowe rodziny Star.

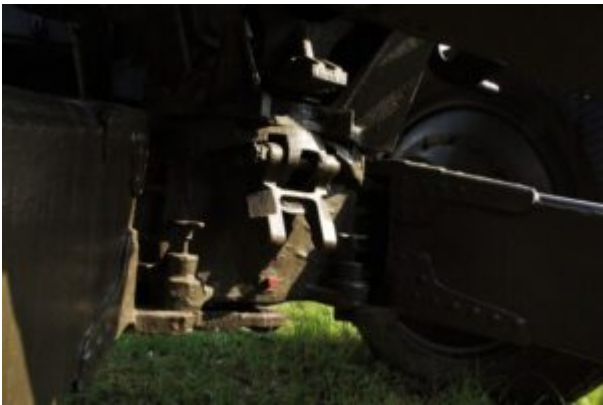

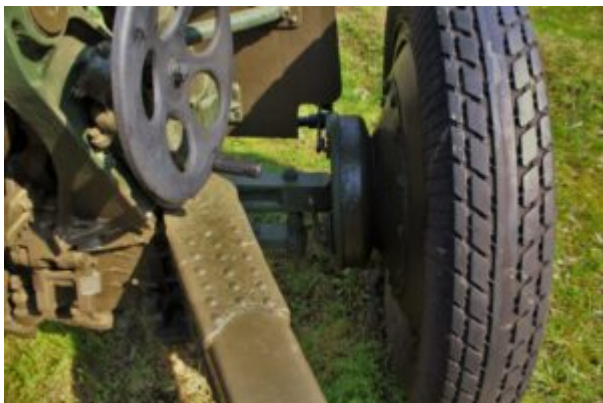

Autor – zdjęcia: Dawid Kalka

Opole, ul. Cmentarna – Cmentarz Komunalny

W latach 80.-tych XX wieku ciężka haubica polowa D-1 została w Polsce zmodernizowana do standardu obr./wz. 43/85. W ramach

tej modernizacji wyposażono ją w nowy układ jezdny oraz koła z pełnym ogumieniem pneumatycznym, pochodzącymi ze samochodów ciężarowych Star 266. Zastosowany został również pneumatyczny układ hamulcowy oraz nową elektryczną instalację oświetleniowo-sygnalizacyjną.

W Wojsku Polskim

W drugiej połowie 1944 roku pierwsze 152 mm ciężkie haubice polowe D-1 trafiły do uzbrojenia jednostek Wojska Polskiego w Związku Radzieckim, gdzie znalazły się na wyposażeniu Brygady Artylerii, wchodzącej w skład Dywizji Artylerii. Na dzień 1 maja 1945 roku Wojsko Polskie posiadała według dokumentów na swoim stanie 36 egzemplarzy D-1. W latach 80. XX wieku część posiadanego sprzętu został zmodernizowany do standardu 152 mm haubica obr./wz. 43/85 (D-1), która holowano początkowo przez samochody ciężarowo-terenowe Star 660, a następnie Star 266. W Wojsku Polskim na wyposażeniu znajdowały się do końca lat 90.-tych XX wieku.

Zastosowana amunicja

- Zastosowany nabój: 152,4 mm x 260 R mm
- Typ naboju: rozdzielnie ładowany, ładunek miotający zmienny, łuska mosiężna
- Rodzaje stosowanych pocisków: odłamkowo-burzący F-533, OF-530, OF-530A, odłamkowy O-530, przeciwbetonowy G-530, przeciwpancerny z głowicą kumulacyjną BP-540, szrapnel Sz-501, oświetlający 3S1, chemiczny ChS-530
- Masa pocisku artyleryjskiego: w zależności od wersji od 27,4 kg do 40,5 kg
- Prędkość początkowa wystrzelonego pocisku: w zależności od wersji 508 m/s do 566 m/s
- Zapas przewożonej jednostki ognia (JO): 60 sztuk pocisków i odpowiednia ilość ładunków miotających, w tym: standardowo 51 pocisków odłamkowo-burzących z zamontowanymi zapalnikami typu RGM-2, 6 pocisków odłamkowo-burzących z zamontowanymi zapalnikami typu D-1U oraz 3 pociski przeciwbetonowe
- Do strzelania stosowano 8 typów ładunków miotających

Autor – zdjęcia: Dawid Kalka

Drzonów, Lubuskie Muzeum Wojskowe

Podstawowe dane taktyczno-techniczne

- Państwo: Związek Radziecki
- Rok opracowania pierwszego prototypu: 1943 rok
- Rok rozpoczęcia produkcji seryjnej: 1943 rok
- Państwa użytkujące: Związek Radziecki, Rosja, Albania,

Angola, Armenia, Afganistan, Białoruś, Birma, Bułgaria, Chiny, Czechosłowacja, Egipt, Etiopia, Gruzja, Irak, Jordania, Kirgistan, Korea Północna, Kuba, Mołdawia, Mongolia, Mozambik, Niemiecka Republika Demokratyczna, Polska, Rumunia, Syria, Turkmenia, Uzbekistan, Węgry, Wietnam

- Kaliber lufy: 152,4 mm
- Donośność maksymalna: w zależności od stosowanej amunicji i ładunku miotającego od 12 000 m do 16 000 m
- Odległość strzału bezwzględnego: 580 m
- Długość zastosowanej lufy: 4 207 mm (L/27,7)
- Masa działa w położeniu: marszowym wynosi 3 640 kg oraz bojowym 3 600 kg
- Wymiary konstrukcji: długość działa w położeniu marszowym 6700 mm, w położeniu bojowym 7 558 mm, szerokość działa 1 994 mm, wysokość 1 880 mm
- Kąty ostrzału w płaszczyźnie: pionowej od -3 stopni do +63 stopni, w pionowej 35 stopni (po 17,5 stopnia na każdą stronę od osi wzdłużnej haubicy)
- Szybkostrzelność praktyczna: 3-4 strz./min.
- Obsługa haubicy: siedmiu żołnierzy + kierowca
- Czas przejścia z położenia marszowego w bojowe: 2-3 min
- Trakcja holowania: motorowa
- Prędkość marszowa: po drogach utwardzonych do 40 km/h, na drogach gruntowych do 30 km/h, w terenie maksymalnie do 10 km/h

Bibliografia

1. Leszek Szostek, Artyleria polowa Wojska Polskiego 1943-2018, Agencja Wydawnicza CB Andrzej Zasieczny, Warszawa 2018 rok
2. Stefan Pataj, Artyleria lądowa 1872-1970, Wydawnictwo Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 1975 rok
3. Andrzej Ciepliński, Ryszard Woźniak, Encyklopedia współczesnej broni palnej (od połowy XIX wieku), Wydawnictwo „WIS”, Warszawa 1994 rok
4. [https://pl.wikipedia.org/wiki/152_mm_haubica_wz._1943_\(D-1\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/152_mm_haubica_wz._1943_(D-1))
5. <https://www.dws-xip.com/encyklopedia/152mm-wz1943/>